

”Kasteen liiton uudistus vai elämänmatkalle saattaminen? Millaista konfirmaation teologiaa konfirmaatiovirret ilmaisevat?”

Mitä konfirmaatio merkitsee? Mitä konfirmaatiossa tapahtuu? TT Hannele Repo (2005, 41) artikkelissaan *Konfirmaation teologinen ongelma* kyselee, “mitä tarkoittaa, jos joku sanoo tullessa konfirmoiduksi. Tai jos joku sanoo: ‘Nuorisopastori konfirmoi meidän Villen’. Mihin subjekti konfirmaatiossa rinnastetaan, kuka vahvistaa, ketä tai mitä?” Piispa Jari Jolkkonen taas Rippikoulun käsikirjaan sisällytetyssä rippikoulun ja konfirmaation teologiaa käsittelevässä artikkelissaan luonnehtii Luterilaisen maailmanliiton piirissä toisen maailmansodan jälkeen käytyä teologiakeskustelua ”kohtalaisen hedelmättömäksi”, ja sanoo, että sen kysymyksenasettelu eli kysymys konfirmaation subjektista ja objektista, perustuu moderniin (uuskantilaiseen) filosofiaan ja on liturgiselle ajattelulle vieras. Olisi helppoa ajatella, että konfirmaation subjekti on Kolmiyhteinen Jumala, joka siunaa ja vahvistaa konfirmaation objekteina olevia nuoria. Tämä ajatustapa ei ole aivan väärä, mutta se on yksipuolinen. Nuoristakin tulee konfirmaatiossa subjekteja, kun he yhdessä seurakunnan kanssa tunnustavat uskonsa ja ilmaisevat tahtovansa noudattaa sitä Jumalan armon avulla. Näin ollen konfirmaation teologian hahmottamisessa subjekti-objekti -ajatelu ei ole paras mahdollinen työkalu. Konfirmaatio on enemmän dialogia, vuoropuhelua.

Viime vuosikymmenien keskustelu luterilaisesta konfirmaatiosta on ollut luonteeltaan poissulkevaa. Ollaan keskusteltu enemmän siitä, mitä konfirmaatio ei ole kuin mitä se on. Konfirmaatio ei ole kasteen vahvistus eikä kasteen liiton uudistus, ei myöskään ensimmäinen ehtoollinen eikä kirkollinen tai yhteiskunnallinen täysi-ikäisyysriitti. Mitä konfirmaatio teologisesti ajateltuna siis on?

Hannele Repo erottelee viisi luterilaisissa kirkoissa esiintynyttä konfirmaatiokäsitystä. *Katekeettisen* konfirmaation päätarkoitus oli kontrolloida nuorten kristinopin tietoutta. Paradoksaalisesti sanottuna katekeettinen konfirmaatio ei äärimmilleen vietyä edes edellyttänyt konfirmaatiota, siis liturgista aktia, koska rippikoulussa osoitettu kristinopin osaaminen riitti ehtoollisella käymiseen ja seurakunnallisten oikeuksien saamiseen. Useimmiten katekeettiseen konfirmaatioon kuului kuitenkin kirkossa seurakunnan edessä tapahtunut kristinopin kuulustelu. Katekeettisestä konfirmaatiosta kehittyi vähitellen *seremoniallinen* konfirmaatio kuulustelutoimituksen saadessa juhlallisia piirteitä ja itse kuulustelun jäädessä vähemmälle huomiolle. Seremoniallinen konfirmaatio jakautui kahteen linjaan: *Seurakunnalliseen*, joka korosti

uskovien ehtoollisyhteyttä ja kirkkokuria, sekä *sakramentaaliseen*, jossa siunaus käten päälle panemisineen korostui. Konfirmaatioaktin korostuessa kasteen hengellinen merkitys jäi vähemmälle huomiolle. 1600-1700 -lukujen vaihteesta *pietistinen* konfirmaatio asetti etusijalle henkilökohtaisen uskonratkaisun, joka vahvistettiin julkisilla konfirmaatiolupauksilla. Kaste ymmärrettiin henkilökohtaiseksi Jumalan ja uskovan liitoksi, jonka synty on turmellut ja joka konfirmaatiossa uudistetaan. Pietistisestä konfirmaatiosta jatkumona kehittynyt *valistuksen* konfirmaatio antoi konfirmaatioaktille myös yhteiskunnallista merkitystä. Se korosti paitsi hengellistä elämää, myös eettisiä velvollisuuksia. Kirkko miellettiin yhdistykseksi, jonka täysivaltaisen jäsenen oikeudet ja velvollisuudet annettiin juhlallisesti konfirmaatioaktissa. Varsinkin vanhemman väen puheissa edelleen esiintyvä ”naimalupa” perustuu valistuksen konfirmaatiokäsitykseen.

Repo korostaa, että mikään esitellyistä konfirmaatiotyypeistä ei esiintynyt sellaisenaan, vaan aikojen saatossa ne sekoittuivat ja kerrostuivat, ja kaikkien niiden jäänteitä voi tunnistaa kirkkomme nykyisessä konfirmaatiossa. Konfirmaation teologian voidaan nykyisin ajatella nousevan kirkkokäsityksestä, jossa subjekti-objekti -suhteet tai staattinen olemisen käsite jätetään sivummalle ja ajatellaan, että kirkko paitsi *on*, myös *tapahtuu*.

Kirkko ei ole vain staattinen organisaatio, vaan tapahtuma, jossa sen jäsenet toimivat. ”Kirkko tapahtuu” myös kirkkorakennuksen seinien ulkopuolella. Konfirmaatiossa uskonsa tunnustaneet ja sille vahvistusta saaneet nuoret lähetetään eri puolille maailmaa toteuttamaan kirkkotapahtumaa. Konfirmaatioon osallistuvan nuoren ja hänen läheisensä saavat kokea, että konfirmaatiossa kirkko nimenomaan *tapahtuu*. Käsitys konfirmaatiosta yhteyden juhlanä saavuttaa uutta syvyyttä, kun miellämme konfirmaation tapahtumaksi, jossa Kolmiyhteinen Jumala toimii kirkossaan siunaten ja vahvistaen nuoria, jotka tunnustavat uskonsa ja ottavat vastaan seurakunnan itsenäisen jäsenen oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kirkossamme korostetaan nykyisin, että kaste itsessään antaa kaikki täysipainoiseen hengelliseen elämään liittyvät oikeudet. Kastetta ei tarvitse erikseen vahvistaa eikä konfirmaatiota voida pitää pietistisen käsityksen mukaisena kasteen liiton uudistuksena. Itse asiassa jo professori ja piispa Frans Ludvig Schauman laatiessaan vuoden 1886 konfirmaatiokaavaa muistutti, että suomenkielisessä Raamatussa (1. Piet. 3:21) esiintyvä käsite ”kasteen liitto” on väärä, koska se perustuu käännösvirheeseen. (Lempiäinen 2004, 133.) Mielenkiintoista on vertailla tätä kolmessa eri raamatunkäännöksessä. Vuoden 1776 käännöksessä puhutaan kasteesta hyvän omantunnon liittona. Vuoden 1938 käännös taas sanoo, että kaste on hyvän omantunnon pyytämistä Jumalalta. Hyvän omantunnon liitto -ilmaus palasi taas nykyiseen, vuodelta 1992 olevaan raamatunkäännökseen.

Vaikka konfirmaatio ei ole kirkossamme sakramentti eikä kasteen vahvistus eikä sen yhteydessä enää tapahdu ensimmäistä ehtoollisella käyntiä, voimme konfirmaation teologiaa hahmottaessamme katsoa osviitaksi, mitä tämän vuosituhannen alussa uudistettu Katolisen kirkon katekismus sanoo *vahvistuksen sakramentista*. ”Vahvistuksen sakramentti muodostaa kasteen ja eukaristian kanssa ”kristillisen initiaation sakramenttien” kokonaisuuden, jonka yhtenäisyys tulee säilyttää. Uskoville on siis selitettävä, että vahvistuksen vastaanottaminen on välttämätöntä kasteen armon täydellistämiseksi. Vahvistuksen sakramentissa kastetut yhdistyvät kirkkoon täydellisemmin ja saavat Pyhän Hengen erityisen voiman. Siten heidät myös entistä vahvemmin velvoitetaan Kristuksen todellisina todistajina levittämään ja puolustamaan uskoa sanoin ja teoin.”

Katolisesta konfirmaatiosta meillä on opittavana ensiksi konfirmaation yhteys kasteeseen ja ehtoolliseen. Sanoutuminen irti menneiden vuosisatojen kasteen liiton uudistus -ajattelusta on saanut aikaan kasteen ja konfirmaation yhteyden löystymisen tai jopa katkeamisen. Rippikoulun ja konfirmaation perusta kuitenkin on ja pysyy kasteessa. Konfirmaatiossa muistetaan kasteessa saatua Pyhän Hengen lahjaa. Viimeisessä konfirmaatiokaavan uudistuksessa tapahtunut kummien tuominen mukaan nuorten siunaamiseen korostaa koskettavalla tavalla kasteen ja konfirmaation yhteyttä.

Rippikoulua koskevassa keskustelussa ehtoollista on viime vuosina käsitelty paljolti kokemuksellisenä ja pedagogisena kysymyksenä. On korostettu, että ehtoollisen oppiminen tapahtuu ennen kaikkea käymällä ehtoollisella, ja rippikouluryhmän yhteinen ehtoollisen vietto ennen konfirmaatiota on tehty mahdolliseksi. Ei ehkä ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota itsenäisen ehtoollisella käynnin merkitykseen. Ennen rippikoulua tapahtunut ehtoollisella käynti on ollut aikuisten ohjaamaa. Konfirmaatiosta nuori lähtee oman elämänsä matkalle myös seurakunnan jäsenenä, ja hänen itsensä päätettäväksi jää, haluaako hän ottaa vastaan ehtoollisen Jumalan kansan matkaeväänä. Kun puhumme konfirmaatiosta elämänmatkalle saattamisena, sisällytämme kristityn elämänmatkaan myös säännöllisen Kristuksen ruumiin ja veren sakramentin vieton. Itsenäinen ehtoollisella käynti kuuluu niihin seurakunnan jäsenen tehtäviin, joihin nuorta vahvistetaan konfirmaatiossa.

Rippikoulun ja konfirmaation teologiaa käsittelevässä artikkelissaan piispa Jari Jolkkonen rakentaa kasteen, konfirmaation ja ehtoollisen välisen yhteyden kolmesta tekijästä. Ensiksi konfirmoitava tunnustaa itse sen kirkkomme uskon, johon hänet on kastettu vanhempien ja kummien saattamana. Toiseksi Jumala vahvistaa häntä ja hänen uskoaan sananjulistuksen ja siunauksen kautta. Kolmanneksi seurakunta vahvistaa konfirmoitavaa nuorta rukoilemalla hänen puolestaan ja antaen oikeuksia, kuten mahdollisuuden itsenäiseen ehtoollisella käyntiin.

Konfirmoitavan nuoren vahvistamiseen liittyvät elementit näyttävät empiirisen tutkimuksen valossa olevan tärkeitä nuorille itselleen. Euroopan protestanttisten kirkkojen rippikoulua koskevassa tutkimuksessa kysyttiin nuorten kokemuksia konfirmaatiopäivästä. Yhtenä elementtinä, jonka merkitystä kysyttiin oli siunauksen (blessing) saamisen kokemus. Yli puolet (59%) nuorista vastasi sen olleen merkittävä kokemus, ja tämä kokemus säilytti merkityksensä vielä kolmantena vuotena rippikoulun jälkeen. Tutkimus osoitti myös, että konfirmaatiosiunauksen saaminen oli merkittävä kokemus erityisesti nuorille, jotka olivat saaneet kristillistä kotikasvatusta ja osallistuneet seurakunnan toimintaan ennen rippikoulua.

Katolisen kirkon katekismus mainitsee vahvistuksen sakramenttia koskevassa artiklassa paitsi kirkon jäsenen oikeudet, myös velvollisuudet toimia Kristuksen todistajana maailmassa. Rippikoulusuunnitelma 2017 muistuttaa rippikoulun ja konfirmaation myötä seuraavista velvollisuuksista: ”Rippikoulu ja konfirmaatio antavat nuorille paitsi oikeuksia, myös tehtävän. Kristityn tehtävään maailmassa kytkeytyvät sekä lähetys että diakonia, sekä usko että rakkaus. Kristittyä eläminen on lähetettynä elämistä. Jokainen kristitty ja koko seurakunta on lähetetty toteuttamaan Jumalan kutsua omassa arkielämässään. Parhaimmillaan rippikoulu voi tukea nuorta oman kutsumuksen löytämisessä, elämän mielekkääksi kokemisessa ja toivon löytymisessä. Kyse on kristillisen identiteetin vahvistumisesta. Kutsumuksia voi olla elämässä monenlaisia - esimerkiksi lähimmäisen, ystävän, vanhemman tai esirukoilijan kutsumus.

Yksi erityinen tapa ilmentää sitä, mitä konfirmaatiolla todella tarkoitetaan, näkyy virsissä. Konfirmoitava nuori ja hänen lähipiirinsä eivät odota kuulevansa konfirmaatiossa teologisia esitelmää. He kuitenkin ymmärtävät olevansa läsnä pyhässä toimituksessa, jonka merkitys nousee kirkon teologisesta traditiosta. Luterilaisissa ja yleensä protestanttisissa kirkoissa jumalanpalvelukseen osallistuneet ihmiset usein kertovat virsilaulun koskettavan heitä syvemmin kuin mikään muu jumalanpalveluksen osa. Luterilaisen uskon uutta tulkintaparadigmaa etsinyt amerikanruotsalainen teologi Marcus J. Borg käyttää nimitystä *ohut paikka* niistä tilanteista, joissa ihminen on niin lähellä pyhyyttä, että aistii itsensä ja pyhyden välillä vain ohuen tilan. Yhteislaululla luodaan tällainen ohut paikka. Borg sanoo: ”Kun laulamme Jumalalle, sydämet avautuvat. Parhaiten tässä onnistuvat laulut, joissa sanat liikuttavat meitä ja sävelmä on helposti laulettavissa. Jos ottaisimme tämän vakavasti, se ohjaisi virsien ja laulujen valintaa. ... Seurakunnan käyttöön tarkoitettujen virsien tulee toimia myös niille, jotka eivät ole erityisemmin opiskelleet musiikkia tai joille laulaminen on muuten vaikeaa. ... Kyse ei ole valinnasta nykymusiikin ja traditionaalisten virsien välillä. Monet vanhat virret ovat erittäin laulettavia.”

Jos haluamme viestittää konfirmoitaville nuorille ja heidän lähipiirilleen mahdollisimman selkeän käsityksen luterilaisesta konfirmaation teologiasta, voimme tehdä sen parhaiten valitsemalla konfirmaatiossa yhteisesti laulettavat virret ja konfirmaatiossa esitettävän musiikin huolellisesti ja

teologiset näkökulmat huomioon ottaen. Monet rippikoulun ja konfirmaation ohjeistukset korostavat, että virret ja muu musiikki on valittava yhdessä rippikoulunuorten kanssa. Tämä ei mitenkään sulje pois konfirmaationeologista ajattelua virsien valinnassa. Kirkon internet-sivuilta löytyy Jarmo Kokkosen ja Marja Pesosen artikkeli ”Huomioita konfirmaation yhteisöllisestä luonteesta.” Siinäkin korostetaan tuttujen virsien ja yleensä virsien merkitystä konfirmaation kokonaisuudelle ja erityisesti virsien valintaa yhdessä nuorten kanssa. Ilmeisesti kokemukseen perustuen Kokkonen ja Pesonen muistuttavat virsikirjan käytöstä ja huomauttavat, että puhdas gospelin ja bändin säestyksellä antaa virheellisen kuvan jumalanpalveluselämästämme.

Virsikirja on kirkolliskokouksen hyväksymä, teologista tekstiä sisältävä dokumentti. Minna Valtonen, joka on tutkinut perheeseen ja vanhemmuuteen liittyviä käsitteitä virsikirjassa, muistuttaa, että virsikirjalla on myös pedagoginen ulottuvuus, joka toteutuu vaivihkaa jumalanpalvelusten, kirkollisten toimitusten ja muiden hartauden harjoittamisen tilanteiden yhteydessä.

Kirkon tutkimuskeskuksen virsitutkimusprojektin julkaisussa on Teija Pitkäsen artikkeli ”Rakkautta ja kiitosta? Konfirmaatiomessujen virsien sanoma Jumalasta ja seurakunnasta.” Tätä artikkelia varten on tutkittu vuosina 2009-2010 yhteensä 361 konfirmaatiomessun virret, joita laskettiin 2378. Pitkänen esittää taulukon muodossa 18 suosituinta tai lauletuinta. Nykyisen virsikirjan konfirmaatiovirsistä kymmenen lauletuimman joukkoon ylsi vain virsi 236 – Kätesi laske, Herramme - sijalle 2. Tätä virttä suositellaan käsikirjan ohjeistuksessa laulettavaksi konfirmoitavien siunaamisen aikana. Sijalle 12 sijoittui virsikirjan jumalanpalvelusliitteen konfirmaatiovirsi 814 – Kuljemme yhdessä tällä tiellä – ja sijalle 15 liitteen virsi 813 – Lapsuudesta lähtien. Muut konfirmaatiovirret ja jumalanpalvelusliitteen konfirmaatiolaulut eivät sijoittuneet 18 lauletuimman joukkoon Pitkäsen aineistossa.

Virsikirja, käsikirjan jumalanpalvelusliite ja adventista 2016 vielä virsikirjan lisävihko antavat runsaan, mutta paljolti käyttämättä jääneen aineiston konfirmaatiolle. Virsikirjan lisävihkossa ei ole varsinaisesti konfirmaatiovirsiä, mutta vihkon lopussa olevan ohjeistuksen mukaan konfirmaatioon suositellaan erityisesti virsiä 923, 930 ja 979. Näistä 930 soveltuu hyvin myös konfirmoitavien nuorten esittämäksi lauluksi konfirmaatioon ja 979 vaikkapa isosten laulamaksi lauluksi tervehdyskäynneillä nuorten kodeissa. Tämän laulun voi erityisen vahvasti liittää käsitykseen konfirmaatiosta elämänmatkalle saattamisena.

Konfirmaatiovirret - erityisesti varsinaisen virsikirjan vanhimmat - sisältävät vahvaa hengellistä sanomaa ja välittävä yhteyden juhlan tuntoa konfirmaatioon. Konfirmaatioon suositellut kirkkokäsikirjan jumalanpalvelusliitteen ja virsikirjan lisävihon virret taas luotaavat nuoren kokemusmaailmaa ja tuovat esiin elämänmatkalle saattamisen ajatuksen. Näillä virsillä ja lauluilla

on haluttu välittää viesti hyvästä, rakastavasta Jumalasta, ja seurakunnasta suvaitsevana, lempeänä yhteisönä, joka siunauksin saattaa nuorta elämänmatkalle. Tällä tavoin konfirmaation teologisena keskuksena oleva nuoren uskon vahvistus pääsee esille näissä lauluissa.

Jumalanpalvelusliitteen laulu 815 vaatii erityisen huomion, koska se vahvasti katumussävytteisenä näyttää poikkeavan konfirmaatiovirsien ja -laulujen yleisestä linjasta. Tuomas-messuun osallistuneet tunnistavat tämän tekstin ennen ehtoollisen nauttimista lausuttavaksi rukoukseksi. Tekstin alkuperäksi on merkitty katolinen messu, mihin tämä teksti kuuluu kiinteänä osana, tosin yhteen ääneen lausuttuna eikä laulettuna.

Jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten tekstejä ja lauluja työstettäessä haluttiin mukaan ekumeenista aineistoa, ja tämän tekstin todettiin olevan vanhojen kirkkojen ehtoollistekstiaineistoa parhaimmillaan. On kuitenkin syytä selvittää sopivalla tavalla konfirmaatiomessuun osallistuvalla seurakunnalla, miksi tällainen teksti lauletaan ehtoollista vietettäessä. Irralliseksi jäädessään se on omiaan aiheuttamaan hämmennystä.

Käsitys rippikoulusta ja konfirmaatiosta elämänmatkalle saattamisena on ollut esillä myös luterilaisen maailmanliiton tutkimusprojektissa. Sen loppuraportissa todetaan, että konfirmaatiojumalanpalvelus toimii parhaiten osana elämänmittaista uskon matkaa (lifelong journey of faith). Siinä yksilöt, seurakunnat, kirkot ja kokonaiset uskontraditiot kohtaavat, ja nuoren oma uskonmatka liittyy osaksi uskonyhteisön yhteistä matkaa.

Kirjallisuutta:

Borg, Marcus J. 2016. Kristinuskon sydän. Uudelleen löydetty usko. Alkuteos The Heart of Christianity. Rediscovering a Life of Faith. Suomenkielinen käännös Kari Kuula. Helsinki: Tomas von Martens.

Christensen, Leise & Krupka, Bernd. 2017. Confirmands Looking Back to Their Confirmation Day. Teoksessa Friedrich Schweitzer, Thomas Schlag, Henrik Simojoki, Kati Tervo-Niemelä & Wolfgang Ilg (Eds.): Confirmation, Faith and Volunteerism. A Longitudinal Study on Protestant Adolescents in the Transition towards Adulthood. European Perspectives. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus. S. 30-44.

Confirmation Ministry Study. 1995. Lutheran World Federation. LWF Documentation. N:o 38. December 1995.

Jolkkonen, Jari. 2004. Rippikoulu ja konfirmaatio luterilaisen kasteteologian näkökulmasta. Teoksessa Aaltonen, H. & Pruuki, L. & Saarainen, P. (toim.). Rippikoulun käsikirja. Helsinki: Kirjapaja. S. 9-34.

Katolisen kirkon katekismus. 2005. Helsinki: Katolinen tiedotuskeskus.

Kokkonen, Jarmo & Pesonen, Marja. s.a. Konfirmaatiosta jäi mieleen se koko messi. Huomioita konfirmaation yhteisöllisestä luonteesta. Saatavissa:
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D6F3887512A1818DC2257711004098AA/\\$FILE/Huomioita%20konfirmaatiosta.doc](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D6F3887512A1818DC2257711004098AA/$FILE/Huomioita%20konfirmaatiosta.doc). Luettu 28.4.2017.

Lempiäinen, Pentti. 2004. Pyhät toimitukset. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kirjapaja.
Pitkänen, Teija. 2014. Rakkautta ja kiitosta? Konfirmaatiomessujen virsien sanoma Jumalasta ja seurakunnasta. Teoksessa Innanen, T. & Salminen, V-M (toim.): Virsi ja laulu Suomessa, tekstit, kokemus ja kasvatus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. S. 106-134.

Repo, Hannele. 2005. Konfirmaation teologinen ongelma. Teologinen Aikakauskirja – Teologisk tidskrift 1/2005. S. 41-46.

Suuri ihme. Rippikoulusuunnitelma 2017. Saatavissa
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/\\$FILE/SuuriIhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/$FILE/SuuriIhme-Rippikoulusuunnitelma2017.pdf). Luettu 28.4.2017.

Valtonen, Minna. 2014. Perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät käsitteet Suomen evankelisluterilaisen kirkon virsikirjassa. Teoksessa Innanen, T. & Salminen, V-M (toim.): Virsi ja laulu Suomessa, tekstit, kokemus ja kasvatus. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 120. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. S. 135-161.